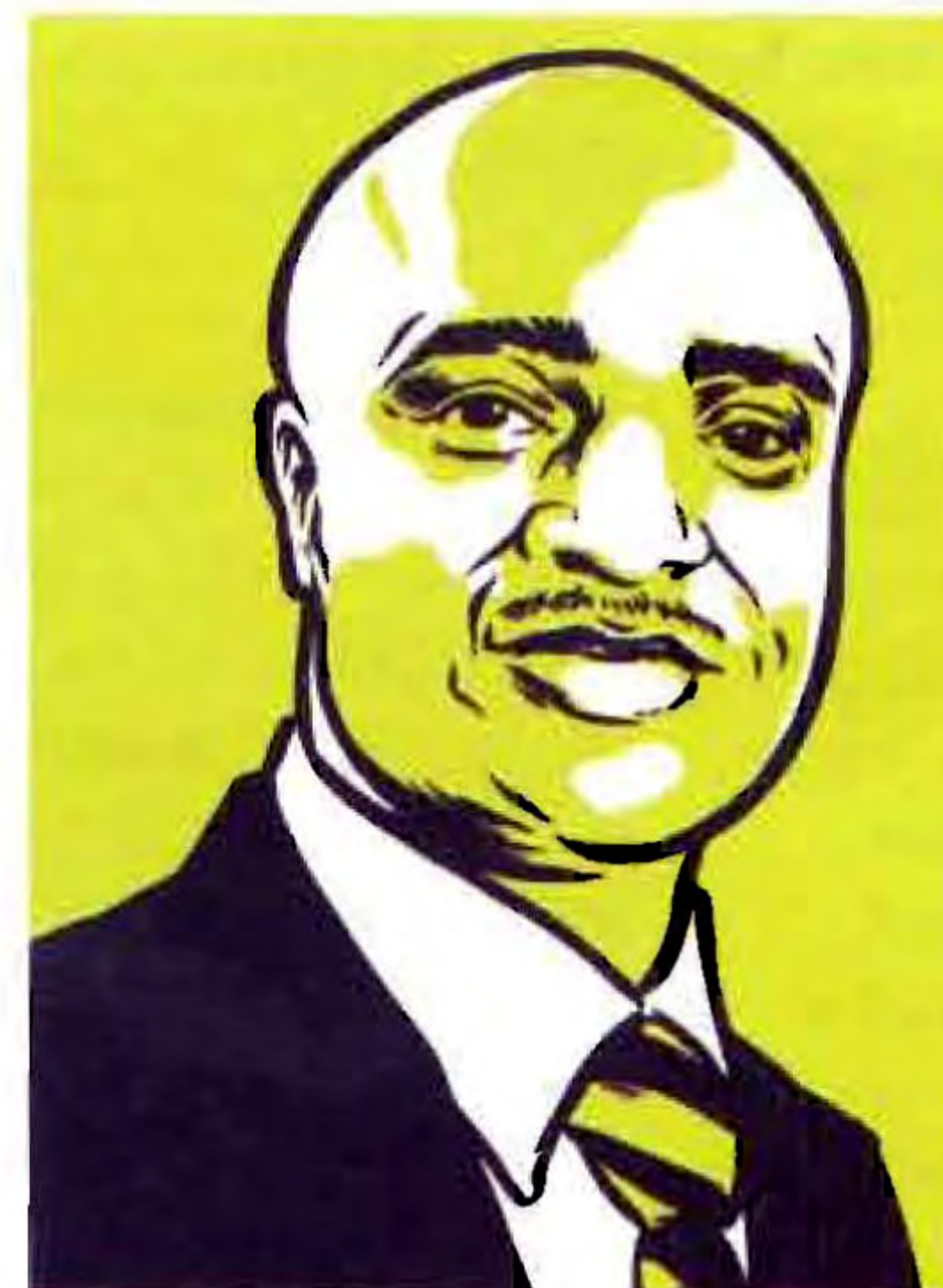

GROOTMACHT OP LEMEN VOETEN

In veel opzichten is Nigeria een grootmacht op het Afrikaanse continent. De complexiteit van de Nigeriaanse samenleving is navenant groot. Wie de problemen wil snappen, of de kansen wil grijpen, zal zich er in moeten verdiepen. "Nigeria is een geografisch begrip, maar Nigerianen bestaan niet."

Dr Akinyinka Akinyoade

Het is de positieve kijk op Nigeria maar slechts een deel van het hele verhaal. Wie Nigeria – 25 keer zo groot als Nederland – wil begrijpen, zal bereid moeten zijn zich onder te dompelen in de complexiteit van het West-Afrikaanse land. Een ander, even populair gezegde is namelijk dat Nigeria vooral een geografisch begrip is; het is alsof Nigerianen zelf niet bestaan. DR AKINYINKA AKINYOADE, wetenschappelijk onderzoeker van het Afrika Studiecentrum van de Universiteit Leiden, herkent het beeld van de niet bestaande Nigeriaan – ondanks dat hij er zelf een is. "De eenheid van Nigeria en de Nigerianen is problematisch", verduidelijkt Aki-

Als Nigeria een keertje niest, is heel Afrika verkouden. Het is een gezegde dat aangeeft dat Nigeria een continentale grootmacht is. Een op de

vijf Afrikanen heeft een Nigeriaans paspoort. Nu nog is de Nigeriaanse economie de derde van Afrika, maar door de bovengemiddelde groei zal het land naar verwachting in 2025 de grootste van

Afrika zijn. Nigeria behoort dan tot de twintig grootste economieën ter wereld, zo denkt zakenbank Goldman Sachs, en is Nederland dan al een paar jaar in economische omvang voorbijgestreefd.

BEVOLKING

AANTAL Ruim 170 miljoen
BEVOLKINGSGROEI 2,6% per jaar
LEVENSVORWACHTING 52,05 jaar, ♂ 48,95 jaar, ♀ 55,33 jaar
DIVERSITEIT Meer dan 250 verschillende etnische groepen waarvan Hassa en Fulani in het noorden (19%) en de Igbo in het zuiden (18%), de Yoruba in het westen (21%) en de Ijaw (10%) de belangrijkste zijn
RELIGIE Naar schatting 50% Islamitisch (noorden), 40% Christelijk (zuiden) en 10% inheemse godsdiensten

LEEFTIJDOPBOUW NIGERIA

(per 01-01-2012)

WERELDBEVOLKING (per 01-01-2012)

1	China	1.343.239.923
2	India	1.205.073.612
3	Verenigde Staten van Amerika	313.847.465
4	Indonesië	248.645.008
5	Brazilië	199.321.413
6	Pakistan	190.291.129
7	Nigeria	170.123.740
8	Bangladesh	161.083.804
9	Rusland	142.517.670
10	Japan	127.368.088

nyoade, "behalve natuurlijk als het nationale voetbalteam, de *Super Eagles*, met mooi voetbal winnen, of als een individu een baantje bij de federale overheid krijgt of beter nog in bepaalde delen van de krijgsmacht en in de diplomatieke dienst."

Akinyoade weet dat de kans om een graantje mee te pikken het gevoel vergroot om Nigeriaan te zijn. Als die kans er niet is, slinkt het gevoel van een natie. Dan klinken er al snel negatieve termen als 'gemarginaliseerde gemeenschap' en 'stille meerderheid', in de hoop op die manier alsnog een stuk van de taart te kunnen krijgen.

HET IS VOOR DE in Leiden gestationeerde onderzoeker een constatering, geen beschuldiging. En het is voor hem niet los te zien van de ontstaansgeschiedenis van het land, waar de naam afstamt van wat in koloniale tijden eind 19^e eeuw de *Niger Area* werd genoemd. Het onderdeel van het Britse rijk kende meerdere geografische varianten, bijvoorbeeld met en zonder een deel van het huidige Kameroen. De uitkomst van die koloniale geschiedenis is een etnische, culturele en religieuze smeltkroes met een federale staats-

structuur met 36 staten en een aparte status voor de hoofdstad Abuja.

DE ONTSTAANSGESCHIEDENIS is echter niet de enige factor die van belang is om de Afrikaanse grootmacht te kunnen doorgronden. Akinyoade somt enkele van de elementen op. "Etniciteit en religie bijvoorbeeld", zegt hij, "armoede en corruptie, en belasting en publieke diensten."

ETNICITEIT EN RELIGIE spelen door heel de Nigeriaanse samenleving een belangrijke rol; van hoog tot laag en van publieke functies tot bedrijven. Voor buitenstaanders is de onderhuidse machtsbalans een valkuil die gemakkelijk over het hoofd wordt gezien. Voor het laten functioneren van de Nigeriaanse samenleving is het echter een noodzaak een delicate balans te vinden tussen verschillende bevolkingsgroepen en politieke stromingen, die een permanente voorliefde aan de dag leggen voor zichzelf, met als doel om meer presidentiële macht naar hun eigen regio te laten verschuiven. Daar is ook een goede reden voor, weet Akinyoade. De Nigeriaanse olie-inkomsten hebben in de periode tussen 1965 en 2000

bij elkaar opgeteld een waarde van 400 miljard dollar (in dollars van 1965). De verdeling van die rijkdom ligt in handen van het presidentschap.

DAT IS IN EEN ZO diverse gemeenschap van bevolkingsgroepen een gecompliceerde zaak. Nigeria kent meer dan 250 verschillende etnische groepen en talen. Om deze diversiteit recht te doen, is er gekozen voor een federaal systeem met quota-systemen, zodat iedere groep de kans heeft zich deel te voelen van de gehele natie. Maar het resultaat is dat etniciteit vaak belangrijker is dan geschiktheid, wat de kwaliteit van het bestuur niet altijd ten goede komt.

NIGERIA WORSTELT overigens niet alleen met die problematiek. "Die etnische complexiteit is er ook in andere West-Afrikaanse landen", zo voegt Akinyoade toe, "maar is in Nigeria veel sterker dan bijvoorbeeld in Ghana." Vergelijkbaar delicaat is de verhouding als het gaat om religie. Islam (vooral in het noorden) en Christendom (vooral in het zuiden) zijn dominant in Nigeria, met ieder bijna de helft van de bevolking. Die balans komt bijvoorbeeld tot

uiting in de benoeming van de president van de federale republiek. Volgens een ongeschreven wet maakt een president aan het einde van de zittingstermijn, bijvoorbeeld een moslim uit het noorden, dan plaats voor een christelijke opvolger uit het zuiden. En als de president een moslim is, is de vicepresident een christen en omgekeerd in de periode die daarop volgt. Het komt de continuïteit van het beleid niet altijd ten goede.

HET SYSTEEM WERD stevig getest in 2010 toen president Umaru Musa Yar'Adua (een noorderling) halverwege zijn zittingstermijn na een ziekte overleed. De vraag was toen of de zittende vice-president (christelijk) vroegtijdig zou doorschuiven of dat een noordelijke opvolger (islamitisch) de termijn zou volmaken. Een gevaarlijk machtsvacuüm was het gevolg. Uiteindelijk nam de christelijke vicepresident Goodluck Ebele Jonathan de hoogste bestuurlijke post van het land vroegtijdig over om in 2011 een nieuw en vers electoraal mandaat te krijgen bij verkiezingen.

RECENT IS ECHTER wel de vraag opgeworpen welke religie in

2015 voor het presidentschap mag gaan. Het is een onderwerp dat de politieke gemoederen geleidelijk aan verhit. Het is een delicaat vraagstuk dat gemakkelijk tot spanningen leidt – en in ieder geval afleidt van het oplossen van de problemen die onvermijdelijk bij een ontwikkelende economie en nog sneller groeiende en dus jonge bevolking horen.

Een politieke crisis of impasse heeft meteen gevolgen voor het dagelijkse leven van de 170 miljoen Nigerianen. De zogeheten geopolitieke zones, die zijn gecreëerd in de hoop de verschillende belangen in goede banen te leiden, hebben het politiek systeem niet geholpen, meent Akinyoade. De wetenschappelijk onderzoeker weet nog als de dag van gister zijn eerste maanden in Nederland, nu ruim tien jaar geleden. Het was voor hem een cultuurschok. Nederland zat toen met een politieke crisis na de moord op Pim Fortuyn en het instabiele vechtkabinet Balkenende 1 dat daarop volgde. Voor de zojuist aangekomen Nigeriaan had het alle elementen voor een dreigende overlevingstocht in een ver, koud en onstabiel land in zich. Maar dat was niet het geval.

"DE ELEKTRICITEIT BLEEF gewoon uit het stopcontact komen", zegt Akinyoade. "Warm water bleef stromen en het huishoudelijk afval werd gewoon door de vuilniswagens opgehaald. De treinen reden

alsof er niets aan de hand was en als ze twee minuten vertraging hadden stond iedereen te mopperen! Voor mij was dat onvoorstelbaar."

HET HEEFT AKINYOADE bewust gemaakt van het belang van planning en publieke dienstverlening en een goed werkende onafhankelijke controle daarop. Hij constateert dat Nigeria in tijden van crisis niet kan terugvallen op "gewoon" doorwerkende publieke dienstverlening en instituties. Sterker nog, ook in rustige tijden is het maar de vraag of zaken als elektriciteit, vuilnisdiensten of openbaar vervoer naar behoren werken.

HET IS VOLGENS HEM een gevolg van het ontbreken van effectieve controlemechanismen op inkomsten, uitgaven en geleverde diensten tussen de federale en lokale overheden, met alle gevolgen voor de kansen van het land.

Akinyoade wijst daarbij graag naar de olie- en belastinginkomsten van het land, en aan het ontbreken van controle op zowel inkomsten als uitgaven. De olieinkomsten zijn daarbij eerder een last dan een zegen, meent hij. De landbouw, waar ooit 50 procent van de mensen werkten, heeft bijvoorbeeld ernstig geleden onder de toestroom aan oliedollars. De zogeheten 'Dutch disease', waarbij de maakindustrie leidt onder de grote inkomsten uit natuurlijke hulpbronnen, is ook in Nigeria een bekend begrip. Als

geld gemakkelijk binnenkomt is er plots volop ruimte om alle aandacht te richten op het bewaren van het machtsverevenwicht tussen religies en regio's.

Als voorbeeld noemt hij de periode tussen 1979 en 1999, die hij *the dark ages* noemt. In die jaren kwam er afwisselend veel meer en veel minder oliegeld het land binnen dan waar op gerekend was. Waar die miljarden van de vette jaren zijn gebleven, is volstrekt onduidelijk. De tegenvallende inkomsten in de magere jaren leidden heel zichtbaar tot miljardenschulden – die uiteindelijk in 2005 en 2006 effectief zijn gesaneerd. Inmiddels is de situatie in de agrarische sector wel verbeterd. Het groeipercentage ligt al geruime tijd boven de 5 procent per jaar. "Nigeria is een grote producent van cassave en yam", illustreert Akinyoade. "Er is meer dan genoeg cassave voor Nigeria maar de lokale cassave wordt op de wereldmarkt verkocht aan met name China. De prijs die Nigerianen nu voor geïmporteerde cassave moeten betalen gaat dus omhoog. Dat is allemaal nog niet zo erg want over de geëxporteerde cassave moet wel belasting worden betaald. De vraag is echter of die belasting echt betaald wordt, dan wel of die belasting ook daadwerkelijk goed besteed wordt aan publieke diensten of bruikbare infrastructuur waar de gehele Nigeriaanse samenleving

van profiteert. Effectieve controle is op meerdere fronten noodzakelijk voor een succesvolle verdere ontwikkeling van Nigeria", zegt Akinyoade.

Lagos State is wel een plaats waar zichtbaar wordt wat er aan verbeteringen mogelijk is als het belastingstelsel beter functioneert, meent de Leidse onderzoeker. Het is een model dat door de rest van het land gekopieerd zou kunnen worden.

Nigeria als politieke eenheid heeft voor Akinyoade meerdere uitdagingen en de twijfels over het succes klinken door zijn analyse heen. De bevolkingsopbouw en -groei heeft de mogelijkheden voor zowel demografisch dividend als voor een nachtmerrie. Het is nog onduidelijk welke kant het op zal gaan.

ZOU HET DAN HELPEN als Nigerianen die kennis en rijkdom in het buitenland hebben verworven terugkeren om het land verder te helpen bij de ontwikkeling? Akinyoade, die juist gespecialiseerd is in migratiestromen in West-Afrika, ziet in de cijfers de nodige mensen terugkeren. "Maar", zo voegt hij er aan toe, "Nigerianen keren in eerste instantie terug naar hun eigen individuele agenda voor een eigen huis, waar ze water, stroom en veiligheid zoeken. Daar is natuurlijk helemaal niets mis mee, maar het is iets anders dan een terugkeer om Nigeria vooruit te helpen." ■